

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

ХІХ щорічної науково-практичної конференції
викладачів, аспірантів, співробітників та студентів

"АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ"

*Сесія. Ящіуальні проблеми
Бошщхньої освіти: інноваційні
шляхи ^вирішення*

15 травня

Мукачево - 2014

ЗМІСТ

Івріш ніїI),ШімI,\, ft W \ ЩОРІЧНОЇ Науково-III,II іінет.ч конференції <iih i.i.hrih, ,i, пір,чійй., , її,пробітників та стутіііunіи «Актуальні аспекти та іw/ті ту нтши • учт тії освіти і науки». Сеціін «Актуальні проблеми down I іьт її . . . ІНШ ІНШ ШуЦііні шляхи їх вирішений », 15 травня 2014 р. / Мукачівський '•, • tuh університет. Кафедра педагогіки й методики дошкільно) та почт. . . І освіти. - Мукачево: РВЦМДУ. - 2014. - 110 с.

Фірта М.М. - доктор педагогічних наук, професор, •',•пдуійч кафедри педагогіки й методики дошкільної та початкової освіти.

Добош О.М. - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки й методики дошкільної та початкової освіти.

Чекан О.І. - асистент кафедри педагогіки й методики дошкільної та початкової освіти.

У збірник}.' подано матеріали доповідей науково-педагогічних працівників кафедри педагогіки й методики дошкільної та початкової освіти, а також студентів ОКР «Бакалавр» та «Магістр» з актуальних проблем дошкільної освіти.

Матеріали подано в авторській редакції.

Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Атрвгценко Т.О., Полог С. Особливості складання творчих розповідей у старшому дошкільному віці

Атпроценко Т.О., Мелеш М. Розвиток художньо-мовленнєвої діяльності у дошкільному дитинстві

Барна Х.В. Особливості розвитку зв'язного мовлення дошкільників у процесі розповіді

Добош О.М. Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до управлінської діяльності

Добош О.М., Прокон Г. Роль комунікативної обдарованості та її розвиток у дошкільному віці

Добош О.М., Тумикоїш О. Своєрідність виявлення обдарованості у період дошкільного дитинства

Іванова В.В. Структура психологічної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу

Іванова В.В., Боршош Т. Пікеті особливості сприйняття дитячих анімаційних фільмів та телепрограм

Іванова В.В., Костьо С. Психологічні порушення під впливом дитячо-батьківських відносин

Іванова В.В., Самойлова Л. Формування у дошкільників ціннісного ставлення до своїх базових прав у сім'ї

Карпова Е.Е., Еіпит, Л. Педагогічні аспекти проблем морального вибору дітей

Карпова Е.Е., Ярема Н. Особливості виховання усвідомлення власної поведінки дитиною в дошкільному віці

Кас'яненко О.М. Інноваційні технології розвитку мовлення дошкільників з особливими погребами здоров'я

Лавренова М.В., Кинів В. Формування культури мо молодших школярів на уроках рідної мови

Лапок Н.В., Олексик Я. Особливості роботи вчителя початкових класів з батьками першоюіасників

З шести місяців вона може навчитися правильно, користуватися іграшкою, яку побачила добу тому з екрану телевізора у руках незнайомої людини. Ця дивовижна здібність до імітації з'являється у дітей набагато швидше, ніж припускали вчені. У цьому сенсі перегляд телевізора — певний досвід. Проте перш ніж дитина почне говорити, дивитися телевізор для неї означає - чути і бачити щось, недоступне розумінню.

У півтора-два роки дитина жваво реагує на бурхливу зовнішню дію. Потрібно намагатися не залишати дитину віч-на-віч з включеним телевізором чи відеомагнітофоном. Існує небезпека, що в нього розвинеться не обгрунтоване відчуття страху, чи складуться хибні уявлення про світ, так як у такому віці діти ще не володіють інтелектуальними й емоційнішими засобами, щоб пояснити те, що відбувається на екрані.

Якщо на екрані американський фільм, де гонитва змінюється на бійку, бійка випадінням з вікна у фонтан, а якщо під час вечері в персонажів починається пожежа, а потім порятунок з полум'я, малюк може дивитися ланцюг кульмінацій так само невідривно, як і дорослий. Тому вже з раннього дитинства діти перетворюються на зосереджених **телеглядачів** найрізноманітніших авантурних сюжетів - незалежно від того, до якої пікової аудиторії вони належать.

У **ВІСІ** віці **І** це б років провідним типом діяльності дитини є гра. Крім цього період шпккі цікавиться **малюванням**, елементарною працею, повітню |н;п \і ми казку. У дитини з'являється перший цілісний • " " " і, і первинні стичні норми, виникає особиста свідомість. починаючм і гръох років, **діти віддають** перевагу мультфільмам і **ЦІЛКОВИМ** ній пішм н цей період дитина доходить до розуміння різниці між уявленим і її реальним. Кінофільми ще сприймаються не зовсім П'ЕКІПШКІ

ЛПШІЙ і І чдоноленням досліджує світ прекрасних принципів, фей і роїмоііімчких інарин, який підживлює її мрії, фантазії і активно бере х, U1 x **іграх**, (укісні діти дедалі більше ідентифікують себе із вигаданими персонажами і всі рідше - з реальними людьми. У **ЮШКІЛЬНОМ**) віці дітям подобаються персонажі-тварини. Проте, варто пам'ятати, **ЩО** в цьому віці вони ставляться до тварин, як до рівних собі. **ДІТИ ДО** 6 років чутливі до дидактики, до нормативних елементів. Для цієї **вікової категорії** цілодобовий щоденний багатомовний анімаційний канал Cartoon Network (Англія), який вже протягом 14 років демонструє найкращі мультиплікаційні фільми світу. Тільки в Європі його дивляться більше 35 млн. сімей. Передачі каналу транслюються на 17 мовах у 145 країнах для більше ніж 158 млн. сімей.

Американські мультфільми, особливо сучасні мультиплікаційні продукти («Льодовиковий період», «Мадагаскар», «Шрек», мультсеріші «Том і Джеррі» та ін.) привертають увагу молодших підлітків. Однак такі мультиплікаційні продукти мають виключно розважальний характер і спрямовані скоріше на задоволення комерційних потреб їхніх виробників, аніж на розвиток та виховання підростаючої особистості.

*Науковий керівник: Іванова В.В., к.психол.н., доцент
Костьо С, студент групи ДО-Іс*

Психологічні порушення під впливом дитячо-батьківських відносин

Дошкільний вік настільки значущий для формування психологічного розвитку дитини і настільки багатогранний, що важко претендувати на однозначний опис факторів ризику дитячо-батьківських взаємин, тим більше що тут вже складко розглядати окрему взаємодію матері або батька з дитиною, а необхідно обговорювати фактори ризику, які виходять від сімейної системи.

Найістотнішим чинником ризику в сімейній системі являється взаємодія по типу «дитина - кумир сім'ї», коли задоволення потреб дитини превалює над задоволенням потреб інших членів сім'ї.

Наслідком такого типу сімейної взаємодії може з'явитися порушення у розвитку такого найважливішого новоутворення дошкільного віку, як емоційна децентрація - здатність дитини сприймати і враховувати в своїй поведінці стани, бажання та інтереси інших людей. Саме такі діти, причому нерідко добре інтелектуально розвинені, не можуть успішно адаптуватися до школи.

Наступний фактор ризику - це відсутність одного з батьків або ж конфліктні відносини між ними. І якщо вплив неповної сім'ї на розвиток дитини вивчено досить добре, то роль конфліктних взаємин часто недооцінюється. Останні викликають глибокий внутрішній конфлікт у дитини.

Наступне явище, яке необхідно обговорити в рамках проблеми формування психологічного розвитку дошкільника, - це явище батьківського програмування, яке може впливати на нього неоднозначно. З одного боку, через явище батьківського програмування відбувається засвоєння моральної культури - передумови духовності. З іншого боку, внаслідок надзвичайно вираженої потреби в любові батьків дитина намагається адаптувати свою поведінку, щоб відповідати їх очікуванням, спираючись на їх вербальні та невербальні сигнали. Формується, за термінологією Е. Берна, «приспосована дитина», яка функціонує за рахунок зниження своїх здібностей відчувати, проявляти допитливість до світу, а в гіршому випадку за рахунок проживання не свого життя. На

нашу думку, формування «приспосованої дитини» можна пов'язати з вихованням за типом домінуючої гіперпротекції, описаним Е. Г. Ейдемільер, коли родина приділяє багате уваги дитині, але в той же час заважає її самостійності.

Розглянемо внутрісімейні соціально-психологічні фактори, що мають виховне значення.

Головний серед них - душевна поведінка, моральний зв'язок батьків з дитиною. Він можливий тільки в тому випадку, якщо дорослий приймає дитину такою, яка вона є; якщо він співпереживає дитині, тобто він здатний дивитися на проблеми очима дитини, приймати її позицію, і якщо має місце адекватне ставлення з боку дорослого до подій.

Можливо, батьки люблять дитин}', коли вона відповідає їх очікуванням, коли добре вчиться і веде себе. Але якщо дитина не задовольняє тим потребам, то вона як би відкидається, відношення міняється в гіршу сторону. Це приносить значні труднощі, дитина не впевнена в батьках, вона не відчуває тієї емоційної безпеки, яка повинна бути з самого дитинства.

Дитина може взагалі не прийматися батьками. Вона їм байдужа і може навіть відкидатися ними (наприклад, сім'я алкоголіків). Але може бути і в благополучній сім'ї не обов'язково батьки це усвідомлюють.

У кожній родині об'єктивно складається певна, далеко не завжди усвідомлена нею система виховання. Розглянемо 4 тактики виховання в сім'ї і 4 типи сімейних взаємин, які відповідають їм: диктат, опіка, «невтручання», співпраця.

Диктат у родині виявляється в систематичній поведінці одними членами сімейства (переважно дорослими) ініціативи та почуття власної гідності у інших його членів. Батьки, зрозуміло, можуть і повинні висувати вимоги до своєї дитини, виходячи з цілей виховання, норм моралі, конкретних ситуацій, в яких необхідно приймати педагогічно і морально виправдані рішення. Однак ті з них, які віддають перевагу всім видам дії наказ і насильство, зіштовхуються з опором дитини, яка відповідає на натиск, примус, погрози своїми контрзаходами: лицемірством, обманом, спалахами грубості, а іноді відвертою ненавистю. Але навіть якщо опір виявляється зломленим, разом з ним виявляються зламаними і багато цінних якостей особистості.

Опіка в родині - це система відносин, при яких батьки, забезпечуючи своєю працею, задоволення всіх потреб дитини, захищають її від будь-яких турбот, зусиль і труднощів, приймаючи їх на себе. Питання про активне формування особистості відходить на другий план. У центрі виховних впливів виявляється інша проблема - задоволення потреб дитини та відгородження її від труднощів. Батьки, по суті, блокують процес серйозної підготовки їх дітей до зіткнення з реальністю

за порогом рідного будинку. Саме ці діти виявляються більш непристосованими до життя в колективі.

Співробітництво як тип взаємин у родині припускає опосередкованість міжособистісних стосунків у сім'ї загальними цілями і завданнями спільної діяльності, її організацією і високими моральними цінностями. Сім'я, де провідним типом взаємин є співробітництво, знаходить особливу якість, стає групою високого рівня розвитку - колективом. Цей тип взаємин забезпечує дитині найкращі умови для розвитку її потенційних можливостей.

М.І. Лісіною та іншими було встановлено, що якщо оцінки та очікування в сім'ї не відповідають віковим та індивідуальним особливостям дитини, її уявлення про себе здаються спотвореними.

Діти із заниженим уявленням про себе ростуть у сім'ях, в яких з ними не займаються, але вимагають послуху; низько оцінюють, часто дорікають, карають, іноді - при сторонніх; не очікують від них успіхів у школі і значних досягнень у подальшому житті.

Діти, у яких занижена самооцінка, незадоволені собою. Дитина відчуває, що вона не відповідає вимогам батьків. (Не кажіть дитині, що вона некрасива, від цього виникають комплекси, від яких потім неможливо позбавитися). Неадекватність також може виявлятися із завищеною самооцінкою. Це відбувається в сім'ї, де дитину часто хвалять, і за дрібниці і за досягнення дарують подарунки (дитина зникає до матеріальної винагороди). Дитину карають дуже рідко, система вимоги дуже м'яка.

У сім'ях, де ростуть діти з високою, але не з завищеною самооцінкою, увага до особистості дитини (її інтересам, смакам, відносинам з друзями) поєднуються з достатньою вимогливістю. Тут не вдаються до принизливих покарань і охоче хвалять, коли дитина того заслуговує.

Діти з адекватним уявленням про себе виховуються в сім'ях, де батьки приділяють їм досить багато часу; позитивно оцінюють їх фізичні та розумові дані, але не вважають рівень їх розвитку вище, ніж у більшості однолітків; прогнозують гарну успішність у школі. Цих дітей часто заохочують, але не подарунками; карають, в основному, відмовою від спілкування.

Діти з високим рівнем домагань, завищеною самооцінкою і престижною мотивацією розраховують тільки на успіх. Їх уявлення про майбутнє настільки ж оптимістичні.

Діти з низьким рівнем домагань і низькою самооцінкою не претендують на багато ні в майбутньому, ні в сьогоденні. Вони не ставлять перед собою високих цілей і постійно сумніваються у своїх можливостях.

Наслідком неадекватної самооцінки може стати тривожність. Висока тривожність набуває стійкість при постійному невдоволенні з боку батьків.

Невпевненість у собі призводить до ряду інших особливостей - бажанню бездумно слідувати вказівкам дорослого, діяти тільки по зразках і шаблонах, остраху виявити ініціативу, формальному засвоєнню знань і способів дій.

Демонстративність в поведінці так само пов'язана з самооцінкою, з рівнем домагань - це підвищена потреба в успіху, увазі до себе оточуючих. Джерелом демонстративності зазвичай стає недолік уваги дорослих до дітей, які відчувають себе в сім'ї покинутими, «недолюбленими». Але буває, що дитині виявляється достатня увага, а вона її не задовольняє в контактах. Завищені вимоги до дорослих пред'являються не бездоглядними, а навпаки, найбільш розпешеними дітьми.

Якщо для дитини з високою тривожністю основна проблема - постійне несхвалення дорослих, то для демонстративної дитини - недолік похвали.

Істотний вплив на дитину має узгодженість або, навпаки, дезорганізованість подружніх відносин (і перше, і друге може бути властиво будь-якого типу сім'ї). Є дані, згідно з якими неблагонадійна сім'я негативно впливає на пізнавальну діяльність дитини, на її мовленнєвий, інтелектуальний, особистісний розвиток.

Конфліктна атмосфера в сім'ї пояснює ту парадоксальну ситуацію, коли «важкі» діти зростають у сім'ях з хорошими матеріальними умовами й відносно високою культурою батьків (у тому числі і педагогічною) і, навпаки, коли в погано забезпечених сім'ях у батьків з низькою освітою ростуть гарні діти. Ні матеріальні умови, ні культура, ні педагогічні знання батьків часто не здатні компенсувати виховну неповноцінність стресової, напруженої атмосфери сім'ї.

Аномалії в психічному і моральному розвитку дитини, що виникають в умовах неблагонадійних сімейних відносин, не є тільки їх наслідком. Вони можуть виникати під впливом цілої низки побічних, супутніх соціальних явищ, які нерідко стають причиною самої конфліктності або діють на неї в якості каталізаторів (негативні орієнтації батьків, їхня низька духовна культура, егоїзм, пияцтво тощо).

Емоційний стан батьків гостро сприймають діти будь-якого віку. Там, де взаємини батьків спотворені, розвиток дітей йде з відхиленням від норми.

Отже, ми розглянули сімейні несприятливі фактори в процесі розвитку дитини, які можуть визначити порушення психологічного розвитку дитини.

Науковий керівник: Іванова В.В., к.психол.и., доцент

Самойлова Л., студент групи ДО-Іс

Формування у дошкільників ціннісного ставлення до своїх базових прав у сім'ї

Оскільки права є передумовою особистої свободи людини, підґрунтям для її життєвого вибору, реалізації власних потреб і визначення доцільних моделей поведінки, проблема усвідомлення особистістю своїх прав, формування у неї здібностей і вмінь ці права відстоювати та захищати є сьогодні актуальною. Останнім часом на державному та міжнародному рівнях акцентується увага на проблемі підвищення статусу дитинства у суспільстві, привертенні уваги до дитячої обізнаності про свої права, що засвідчують відповідні міжнародні документи про охорону дитинства. Законодавство України гарантує дитині певні права, що підтверджується низкою документів.

Проблема прав завжди привертала до себе увагу науковців. Різні її аспекти розглядалися вітчизняними та зарубіжними фахівцями. Це підтверджують наукові праці Н. Агаркової, Т. Болотіної, Г. Васяновича, В. Грінкевича, В. Загревої, І. Запорожана, Я. Кічука, Г. Лактіонової, Л. Пироженко, О. Сухомлинської, Н. Шевченко та ін.

Суттєвим внеском у дослідження проблеми є розроблена І. Запорожаном структура і зміст правового виховання молодших школярів, проаналізована специфіка форм і методів забезпечення процесу правового виховання дітей молодшого шкільного віку. Дослідником розкрито шляхи підвищення правової обізнаності вчителів, розроблено зміст і методику правовиховної роботи школи з батьками. Обґрунтований принцип добору правової інформації та окреслені педагогічні умови підвищення ефективності правового виховання учнів молодших класів, що може скласти інформаційне підґрунтя вияву показників і рівнів сформованості обізнаності дітей дошкільного віку щодо своїх прав.

Цікавими в контексті досліджуваної проблеми є теоретичні узагальнення, зроблені Я. Кічуком щодо задіяності механізму, через який соціальне розумне, «бажане» стає критерієм загальної поведінки. Автор зауважує, що право справляє специфічний вплив на свідомість особистості, посилюючи мотиваційну основу її вчинку, оскільки передбачає не просто «треба», а й «ми зобов'язані іншим». Беручи до уваги цю специфіку права, автор наголошує, що усвідомлення правового обов'язку значно сильніше за мораль: право більш ефективно (у виховному відношенні) впливає як на індивідуальну, так і масову психіку. Воно є тією культурною цінністю, яка «додала» надбанням людської цивілізації. Права, зазначає Я. Кічук, виступають передумовою особистої свободи вибору і діяльності, їх задача - дати людині простір для власної поведінки, допомогти реалізувати свої власні потреби і